

GOOGLE'IN KULLANICILARI ALDATMASI

Müslüm Yılmaz
I. DUD Rekabet Uzman Yardımcısı,
Rekabet Kurumu

Google mahkemelerle 40 eyalette coğrafi konum gizliliği anlaşması yaptı ve anlaşmalar kapsamında 391,5 milyon ABD doları ödemeyi kabul etti.

Dijital dünyadan bahsederken aklımıza gelen disiplinlerden biri "veri koruma hukuku"dur (data protection law). Bunun nedeni, kullanıcıların mahrem kabul edilen verilerinin dijital platformlar tarafından sürekli olarak alınması, saklanması ve işlenmesidir. Kullanıcıların mahrem verileri üzerindeki hâkimiyetini ise bu verilerin alınması için rıza protokolleri vs. gibi çeşitli koruyucu kurallar öngören veri koruma hukuku gerçekleştirecektir.

Bilindiği üzere, kişisel verileri korumaya yönelik kural ve uygulamalar olsa da büyük teşebbüslerin buna her zaman riayet ettiğinden ne yazık ki bahsedilemeyecektir¹. Peki, rekabet hukuku nerede devreye giriyor? Dijital piyasaların rekabet hukuku uygulayıcıları tarafından oldukça yakından takip edildiği bir dönemde yaşıyoruz. Bu dünyada takdir edersiniz ki "veri" ve teşebbüslerin "veri politikaları" kilit rol oynamaktadır. Elde edilen veriler, tüketici profili oluşturulmasını sağlamakta ve kişiselleştirilmiş reklamcılık amacıyla kullanılması sonucunda teşebbüse platform hâkimiyetinin yolunu açmaktadır. Bu verilerin de genel olarak kullanıcıların mahrem verileri olduğunu

düşündüğümüzde işte karşımıza veri koruma hukuku ve rekabet hukukunun bir kesişim kümesi çıkmakta ve veri temelli rekabet karşıtı endişeler tartışılır hale gelmektedir.

Yakın zamanda, temelde veri koruma hukukuna dayalı olmakla beraber kanaatimce rekabet hukuku dinamiklerini de ilgilendiren bir karar örneği Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleşti. Zira, şu sıralar Google'ın konum gizliliği konusunda ABD eyaletleri ile başı ciddi anlamda dertte ve Kaliforniya eyaleti ile konum gizliliği özelinde yapmış olduğu uzlaşa da bunun en yakın tarihli somut örneği olarak karşımıza çıkmıştır².

Google ile Kaliforniya arasındaki anlaşma

Arka plan

ABD eyalet savcıları, 2018'de Google'ın kullanıcılar talimat vermemesine rağmen konum verilerini kaydettiğine dair bir raporun ardından soruşturma başlatmışlardı. Soruşturma, Google'ın eyalet tüketici koruma yasalarını ihlal ederek tüketicileri en az 2014 yılından 2018'e kadar konum izleme uygulamaları

konusunda yanılttığını ortaya çıkarmıştır.

Kaliforniya eyaletinin ise 14 Eylül 2023 tarihinde yapmış olduğu başvuruda benzer şekilde Google'ın "bilgilendirilmiş rıza olmadan tüketici profili oluşturma ve reklamcılık amacıyla konum verilerini toplayarak, saklayarak ve kullanarak kullanıcıları aldattığı" ileri sürülmüştür. Bu noktada Google'ın aldatıcı nitelikte yaptığı ileri sürülen davranışlarının mahiyetine ve etki alanlarına bakmamız yerinde olacaktır.

Konum geçmişi uygulaması

"Konum geçmişi", bir kişinin hareketlerini ve ziyaret ettiği yerleri sürekli olarak izler. Bir diğer deyişle, Google, kullanıcıların bir konuma ne zaman geldiğini ve ne zaman ayrıldığını takip edebilir. Konum Geçmişi etkinleştirildiğinde, Google bir kişinin cep telefonundan güncellenmiş konumunu alır ve her gün her bir kişi hakkında bu tür kayıtları toplar ve saklar. Google daha sonra kullanıcının zaman içindeki hareketlerinin ve ziyaret ettiği yerlerin ayrıntılı bir kaydını oluşturur ve bunu kullanıcının Haritalar Zaman Çizelgesi ve diğer

Google'ın
ana şirketi
Alphabet Inc.
2022 yılında 280
milyar ABD Doları
üzerinde gelir
elde ettiğini ve
bunun 220 milyar
ABD Dolarından
fazlasının Google'ın
reklamlarından
kaynaklandığını
bildirmiştir

ve saklamasına olanak tanımıştır.

Bunun yanında, Google ayrıca konum verilerini iyileştirme görünümü altında reklam amacıyla kullanıcının profilini çıkarmak gibi tamamen ilgisiz

sistemler altında saklar. Bu sayede, kullanıcıların nerede oldukları ve yaptıkları etkinlikler hakkında Google'a ayrıntılı bilgilere sahip olur

Google'ın kullanıcıları aldatıcı nitelikteki eylemleri

Yapılan başvuruda belirtildiği üzere Google, kullanıcıları farkında olmadan "Konum Geçmişi"ni etkinleştirmeleri konusunda, aldatıcı istemler/izin bildirimleri göstermiştir³. Örneğin, Google arama önerilerini, rota önerilerini ve daha fazlasını iyileştirmek gibi sebeplerle konumunuzu periyodik olarak saklaması gerektiğinden kişinin "'Google Haritalar' deneyimini geliştirmek" isteyip istemediğini soran bir pencere gösterir. Bir kullanıcı bu "geliştirmeyi" etkinleştirdiğinde ise farkında olmadan Konum Geçmişi'ni de açmış olmaktadır. Bu da Google'ın kullanıcının konumunu hesap genelinde, hatta Google Haritalar dışında bile toplamasına

bir amaç için de kullandığı şikâyetlerde belirtilmiştir. Örneğin; kullanıcılar “kişiselleştirilmiş reklamlar” uygulamasını kapattıklarında, doğal olarak Google’ın kişiselleştirilmiş reklamlar sunmamasını beklemektedirler. Ancak, Kaliforniya eyaletinin şikâyetlerinden anlaşıldığı üzere burada da bir aldatma durumu vardır. Çünkü bir kullanıcı bu ayarı kapatsa bile, Google kullanıcının gerçek zamanlı konum bilgilerini hedefli reklamlar sunmak için kullanmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, ayar seçeneklerinden iradeleri yönünde seçim yapmalarını sağlayan sade ve kolay uygulamanın aksine kullanıcılar bu durumda gördükleri reklamların kendileri için kişiselleştirilip kişiselleştirilmeyeceğini anlayamayacaklardır.

Google ve Kaliforniya eyaleti arasında varılan anlaşma

Google, yukarıda detayına yer vermiş olduğumuz Kaliforniya eyaletinin şirketin reklamları hedeflemek için konum verilerini toplaması konusunda kullanıcılarını aldattığı yönündeki iddialar nedeniyle 93 milyon ABD Doları ödemeyi kabul etmiştir.

Kaliforniya başsavcısı açıklamasında; Google’ın ayrıca kullanıcılara konum ayarlarını etkinleştirdiklerinde ek bilgi vermek, konum takibi konusunda şeffaflığı artırmak ve konum verilerini nasıl topladığını ve kullandığını detaylandırmak için bir “Konum Teknolojileri” web sayfası kullanmak gibi “güçlü ihtiyatı şartları” kabul ettiğini belirtmiştir⁴. Buradan anlaşılacağı üzere, Google artık tüketici verilerinin toplanmasını da sınırlamak zorunda kalacaktır.

Diğer eyaletlerle yapılan uzlaşmalara kısaca bakacak olursak; Arizona, Ekim 2022’de 85 milyon ABD Doları karşılığında Google ile konum gizliliği konusunda uzlaşmaya varan ilk eyalet olmuştu⁵. Bu anlaşmadan sonra, şirket 40 eyaletle daha coğrafi konum gizliliği anlaşması yapmış ve anlaşmalar kapsamında 391,5 milyon ABD Doları ödemeyi kabul etmişti⁶. Öte yandan, Google halen Teksas’ta konum verisi davasıyla mücadele etmektedir.

Kararın rekabet hukuku ile ilişkisi

Dijital pazarlar özelinde hâkimiyetin kapısını açan en önemli etkenin veri hâkimiyetinden geçtiğini yazımızın girişinde belirtmiştik. Verinin elde edilmesi, saklanması ve kullanılması “Big Tech”⁷ olarak adlandırılan teşebbüslere devasa bir imparatorluğun kapısını açmış ve konumlarının devamlılığını sağlamada önemli bir etken olmuştur.

Hatırlanacağı üzere, Alman Federal Kartel Ofisi’nin (Bundeskartellamt) Şubat 2019’daki “Facebook”

kararı, bir rekabet otoritesinin rekabet hukuku kararında gizliliğin korunmasının açıkça dikkate alındığı ilk kararı⁸. Bundeskartellamt, hizmet koşulları aracılığıyla kullanıcıları, Facebook’un kendi sosyal medya platformu içinde ve dışında topladığı kişisel verilerin birleştirilmesine izin vermeye zorlamanın hâkim bir firma tarafından sömürücü nitelikte, bir davranış olduğunu savunmuştu. Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) da, 04.07.2023 tarihinde verdiği kararında Bundeskartellamt’ın

rekabet hukuku kapsamındaki kararlarda menfaatleri tartarken veri koruma kurallarını dikkate alabileceğine hükmetmişti⁹. Öte yandan, Türk Rekabet Kurulu da 20.10.2022 tarihli 26-48/706-299 sayılı kararı ile "Meta Platforms'un (Facebook) temel hizmetler olarak adlandırılan Facebook, Instagram ve WhatsApp hizmetlerinden topladığı verileri birleştirmek suretiyle kişisel amaçlı sosyal ağ hizmetleri ile çevrim içi görüntülü reklamcılık pazarlarında faaliyet gösteren rakiplerinin faaliyetlerini zorlaştırmak ve pazara giriş engeli yaratmak suretiyle rekabetin bozulmasına yol açtığına ve 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine" karar vermişti¹⁰.

Bilindiği üzere, Google'ın birincil gelir kaynağı reklamcılıktır. Google'ın ana şirketi Alphabet Inc. 2022 yılında 280 milyar ABD Doları üzerinde gelir elde ettiğini ve bunun 220 milyar ABD Dolarından fazlasının Google'ın reklamlarından kaynaklandığını bildirmiştir¹¹. Olay özelinde ise, Google kullanıcılara doğrudan konumlarına göre reklam vermenin yanı sıra, konum verilerini, kullanıcılara hangi reklamların gösterileceğini belirleyebilen davranışsal profillerini oluşturmak için de kullanmaktadır¹².

Google'ın arama motoru ve reklamcılık faaliyetlerinde devasa gücü, kullanıcı verilerini elde tutması ve bunu ticari meta olarak kullanması sayesinde. Bu durum, Google'ın DMA'nın ifadesiyle "gatekeeper" olarak varlığını sürdürmesini kolaylaştıracaktır. Bu durumda rakiplerin etkinliğinden bahsedilemeyecektir.

Belirtilmelidir ki; burada temel sorun Google'ın verileri reklamcılık faaliyetinde kullanması değildir. Ama ne zaman ki bunu kullanıcıların rızası olmadan ya da aldatıcı/yanıltıcı eylemlerle rıza süsü vererek ve pazarın rekabetçi yapısına zarar verecek şekilde kullanırsa hem kişisel veriyi korumakla hem de

rekabeti korumakla görevli regülatörlerin radarına girecektir. Kaliforniya Başsavcısı Rob Bonta'da Google'ın konum gizliliğini ihlal eden uygulamaları özelinde "Araştırmamız, Google'ın kullanıcılara 'Konum Geçmiş'i'ni kapatma seçeneğini seçtikten sonra konumlarını takip etmeyeceğini, ancak tam tersini yaptığını ve kendi ticari kazancı için kullanıcı hareketlerini takip etmeye devam ettiğini ortaya çıkardı ve bu kabul edilemez." şeklinde ifadeleri de vurgulamaya çalıştığımız olguları destekler mahiyettedir.

Sonuç

Dijital piyasalardaki "Veri Koruma Hukuku" ve "Rekabet Hukuku" politikaları arasındaki etkileşimlerden kaynaklanan etkilerin aynı anda var olması artık yadsınamaz bir geçektir¹³. Her iki politikanın katı şekilde birbirinden ayrılması şeklindeki geleneksel yaklaşım artık uygulanabilir olmadığından, bu iki disiplin için daha bütünleştirici ve işbirliğine dayalı bir politika yaklaşımının gerekliliği, Google'ın ABD'de karşılaştığı sorunlar özelinde de tekraren anlaşılmaktadır.

Rekabet ve veri koruma otoriteleri arasındaki işbirliğiyse farklı şekillerde mümkün olabilecektir. Yetkililer arasındaki yakın işbirliği, sorunların çok daha iyi analiz edilmesine ve anlaşılmasına, ayrıca rekabet hukuku ve veri koruma hukuku konusunda farklı perspektiflerden bilgi alışverişini sağlayacaktır. Türkiye özelinde ise Rekabet Kurumu ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun dijital piyasalar sahasında daha yakından etkileşimde bulunması hatta ortak mevzuat çalışmalarında bulunması nihai tüketicilerin mahremiyeti ve onlara bu hizmetleri sunan dijital pazarlardaki rekabetçi ortamın korunmasında önemli olacaktır.

¹ ABD basınında "Cambridge Analytica Scandal" olarak yer alan Facebook'un gerçekleştirdiği veri ihlali buna örnektir. <https://www.nytimes.com/2018/04/04/us/politics/cambridge-analytica-scandal-fallout.html>, s.e.t.

² <https://edition.cnn.com/2023/09/14/tech/google-location-tracking-settlement-california/index.html> s.e.t. 19.09.2023

³ <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/01/24/google-location-data-ags-lawsuit/> s.e.t.19.09.2023

⁴ https://content.mlex.com/#/content/1439594/dc-adds-9-5-million-to-google-s-tab-for-geolocation-settlement-cost?referrer=content_seehereview, s.e.t. 19.09.2023

⁵ <https://www.courthousenews.com/google-settles-arizona-consumer-privacy-lawsuit-for-85-million/> s.e.t. 19.09.2023

⁶ <https://www.reuters.com/legal/google-pay-155-million-settlements-over-location-tracking-2023-09-15/> s.e.t. 19.09.2023

⁷ Big Tech genel olarak "Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bilgi teknolojileri sektörünün en büyük beş şirketi" olarak tanımlanmaktadır. Bunlar, Amazon, Apple, Google, Facebook (Yeni adı META) ve Microsoft olarak anılmaktadır. <https://www.inbusiness.com.tr/in-business/2021/04/01/nedir-bu-big-tech>, s.e.t. 20.09.2023

⁸ https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2019/07_02_2019_Facebook.html?sessionId=A4F54374FAEFF0544663F47C9BD1B672.1_cid380?nn=3591568 s.e.t. 20.09.2023

⁹ https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2023/04_07_2023_EuGH.html, s.e.t. 20.09.2023

¹⁰ <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, s.e.t. 20.09.2023

¹¹ <https://www.statista.com/statistics/266206/googles-annual-global-revenue>, s.e.t. 19.09.2023

¹² https://content.mlex.com/#/content/1500399/google-agrees-to-pay-93-million-to-settle-location-data-allegations-by-california?referrer=portfolio_openrelatedcontent, s.e.t. 19.09.2023

¹³ Wolfgang Kerber&Karsten K. Zolna, "The German Facebook case: the law and economics of the relationship between competition and data protection law", <https://link.springer.com/article/10.1007/s10657-022-09727-8> s.e.t. 20.09.2023